

DÁVKY POMOCI V HMOTNÉ NOUZI

System pomoci v hmotné nouzi

- Upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů a další právní předpisy, zejména zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 389/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi.
- Je formou pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, motivující tyto osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb, za předpokladu, že každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá.
- Je jedním z opatření, kterými Česká republika bojuje proti sociálnímu vyloučení.
- Nedílnou součástí systému pomoci v hmotné nouzi je sociální práce s klienty. V rámci sociální práce některé úkoly kromě Úřadu práce České republiky vykonávají rovněž obecní úřady, které mají blíže k občanům a mohou tak v rámci sociální práce efektivněji reagovat na jejich problémy.

Dávky

Dávkami, kterými se řeší pomoc v hmotné nouzi, jsou

- příspěvek na živobytí
- doplatek na bydlení
- mimořádná okamžitá pomoc

Osoba v hmotné nouzi

- Osoba či rodina nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni ještě přijatelné pro společnost. Současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit (uplatněním nároků a pohledávek, prodejem nebo využitím majetku) a vyřešit tak svoji nelehkou situaci vlastním přičiněním.

V hmotné nouzi není osoba,

- která prokazatelně neprojevuje snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním,
- která není v pracovním nebo obdobném vztahu, nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání, popřípadě osoba, která je v pracovním nebo obdobném vztahu, ale nemá z těchto vztahů v rozhodném období příjem,
- která je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a bez vážných důvodů odmítla vykonávat krátkodobé zaměstnání nebo účastnit se v cíleném programu k řešení zaměstnání,
- které nevznikl nárok na nemocenské nebo jí náleží ve snížené výši, a to z důvodu, že si přivodila pracovní neschopnost úmyslně,
- která je osobou samostatně výdělečně činnou a její příjem po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí proto, že se nepřihlásila k nemocenskému pojištění,
- které za neplnění povinností zákonného zástupce dítěte spojených s řádným plněním povinné školní docházky byla uložena sankce,
- která nastoupila výkon zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody nebo byla vzata do vazby.

Příspěvek na živobytí

- Je základní dávkou pomoci v hmotné nouzi, která pomáhá osobě či rodině při nedostatečném příjmu.
- Nárok na příspěvek na živobytí vzniká osobě či rodině, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky živobytí.
- Částka živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě hodnocení její snahy a možností. Hodnotí se především možnost zvýšení příjmu vlastní prací, řádným uplatněním nároků a pohledávek, prodejem nebo jiným využitím majetku. Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí osob sčítají. Částka živobytí se odvíjí od částek existenčního a životního minima.

- Částka živobytí osoby se zvyšuje, pokud zdravotní stav osoby vyžaduje podle doporučení příslušného odborného lékaře zvýšené náklady na dietní stravování.
- Částka živobytí u osoby, která dluží na výživném pro nezletilé dítě částku vyšší než trojnásobek stanovené měsíční splátky, činí částku existenčního minima, případně zvýšenou z důvodu dietního stravování.
- Částka živobytí u osoby, která je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a v posledních 6 kalendářních měsících před podáním žádosti o dávku pomoci v hmotné nouzi jí byl skončen základní pracovněprávní vztah z důvodu porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jí vykonávané práci zvláště hrubým způsobem nebo s ní byl skončen jiný pracovní vztah z obdobného důvodu, činí částku existenčního minima, případně zvýšenou z důvodu dietního stravování.
- Částka živobytí u osoby, které je poskytována zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení po celý kalendářní měsíc, činí částku existenčního minima, případně zvýšenou z důvodu dietního stravování.
- Částka živobytí u osoby, která pobírá příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců, činí částku existenčního minima, případně zvýšenou z důvodu dietního stravování. Uvedené neplatí pro osobu, která je:
 - výdělečně činná (alespoň v rozsahu 20 hodin měsíčně a má příjem z této činnosti),
 - účastna v projektech organizovaných Úřadem práce ČR,
 - s nárokem na podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci,
 - vykonala veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin měsíčně,
 - starší 68 let,
 - poživatelem starobního důchodu,
 - invalidní ve 2. a 3. stupni invalidity,
 - pobírá peněžité dávky nemocenského pojištění z důvodu těhotenství a mateřství,
 - rodičem celodenně, osobně a řádně pečujícím alespoň o 1 dítě a z důvodu této péče pobírá rodičovský příspěvek,

- rodičem, který z vážných důvodů nemůže umístit dítě v jeslích nebo v mateřské škole nebo obdobném zařízení,
 - osobou pečující o dítě ve věku do 10 let s nárokem na příspěvek na péči v 1. stupni,
 - osobou pečující osobu s nárokem na příspěvek na péči ve 2. až 4. stupni,
 - poživitelem příspěvku na péči ve 2. až 4. stupni,
 - nezaopatřeným dítětem,
 - uznána dočasně práce neschopnou,
 - práce neschopná z důvodu, který by byl u pojištěnce pojištěného podle zákona o nemocenském pojištění důvodem pro rozhodnutí ošetřujícího lékaře o vzniku dočasné pracovní neschopnosti,
 - zaměstnancem, jemuž zaměstnavatel nevyplatil mzdu, plat, odměnu za práci nebo jejich náhradu v termínu jejich splatnosti.
- U osoby, která vykonala veřejnou službu v rozsahu alespoň 30 hodin měsíčně, bude částka živobytí navýšena o 865 Kč.
 - Výše příspěvku na živobytí se stanovuje jako rozdíl mezi živobytím osoby či rodiny a jejich příjmem, od kterého se odečtou přiměřené náklady na bydlení. (Přiměřené náklady na bydlení jsou odůvodněné náklady na bydlení, maximálně však do výše 30 %, v Praze 35 %, příjmu osoby či rodiny).

Doplatek na bydlení

- Druhá dávka pomoci v hmotné nouzi řeší nedostatek příjmu k uhrazení nákladů na bydlení tam, kde nestačí vlastní příjmy osoby či rodiny včetně příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory.
- Dávka je poskytována vlastníku užívajícímu byt, nebo jiné osobě, která užívá byt na základě smlouvy, rozhodnutí, nebo jiného právního titulu.
- Dávku lze také poskytnout vlastníku stavby pro individuální či rodinnou rekreaci, která splňuje zákonem dané stavebně technické standardy kvality bydlení.
- Zákon o pomoci v hmotné nouzi pamatuje i na specifické situace spojené s bydlením. V případech hodných zvláštního zřetele může orgán pomoci v hmotné nouzi doplatek na bydlení poskytnout do části

bytu, po splnění hygienických podmínek do ubytovacího zařízení a po splnění stavebně technických standardů kvality bydlení do jiného než obytného prostoru. Jako případ hodný zvláštního zřetele se vždy považuje ubytování v pobytových sociálních službách (např. azylový dům, domov pro seniory, chráněné bydlení).

- Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí.
- Zákon umožňuje poskytnout doplatek na bydlení (s přihlédnutím k celkovým sociálním a majetkovým poměrům), i v případě, že příspěvek na živobytí nebyl přiznán z důvodu, že příjem osoby a společně posuzovaných osob přesáhl částku živobytí osoby a společně posuzovaných osob, ale nepřesáhl 1,3násobek částky živobytí osoby a společně posuzovaných osob.
- Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb s bydlením spojených a nákladů za dodávky energií) zůstala osobě či rodině částka živobytí.

Mimořádná okamžitá pomoc

Je poskytována osobám, které se ocitnou v situacích, které je nutno bezodkladně řešit. Zákon stanoví šest takových situací:

1. Nejsou plněny podmínky pro poskytnutí opakovaných dávek, ale v případě neposkytnutí pomoci osobě hrozí vážná újma na zdraví. Dávku lze poskytnout v částce, která doplní příjem osoby do výše existenčního minima (v případě nezaopatřeného dítěte do životního minima).
2. Postižení vážnou mimořádnou událostí
 - a. živelní pohroma, větrná pohroma, ekologická havárie, požár apod., dávku lze poskytnout až do výše 15násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do výše 72 900 Kč,
 - b. jiná událost, kterou nebylo možné s ohledem na její rozsah předvídat ani jí předejít, v jejímž důsledku je osoba z důvodu nedostatku finančních prostředků ohrožena zejména ztrátou bydlení nebo nezajištěním základních životních potřeb, dávku lze poskytnout až do výše 20násobku částky životního minima

jednotlivce, tj. až do výše 97 200 Kč, v rámci 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích.

3. Nedostatek prostředků k úhradě jednorázového výdaje spojeného např. se zaplacením poplatku za vystavení duplikátů osobních dokladů nebo v případě ztráty peněžních prostředků. Dávku lze poskytnout až do výše tohoto jednorázového výdaje.
4. Nedostatek prostředků k nákupu nebo opravě předmětů dlouhodobé potřeby. Dávku lze poskytnout až do výše těchto výdajů, maximálně však v průběhu kalendářního roku do výše 10násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do částky 48 600 Kč.
5. Nedostatek prostředků k uhrazení odůvodněných nákladů vznikajících v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí. Dávku lze poskytnout až do výše těchto výdajů, maximálně však v průběhu kalendářního roku do výše 10násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do částky 48 600 Kč.
6. Ohrožení sociálním vyloučením. Jde např. o situace osob vracejících se z vězení, z dětského domova a z pěstounské péče po dosažení zletilosti nebo po ukončení léčby chorobných závislostí. Dávku lze poskytnout až do výše 1000 Kč. V průběhu roku může být poskytnuta opakovaně, součet však nesmí překročit 4násobek částky životního minima jednotlivce, tj. maximálně částku 19 440 Kč.

Částky životního minima a existenční minimum

Životní minimum – Částky v Kč za měsíc

od 1. 1. 2023

Jednotlivec – 4 860

První osoba v domácnosti – 4 470

Druhá a další osoba v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem – 4 040

Dítě do 6 let – 2 480

Dítě od 6 do 15 let – 3 050

Dítě od 15 do 26 let – 3 490

Existenční minimum – 3 130

Zvýšení částky živobytí z důvodu dietního stravování

Typ dietního stravování – Obor lékaře příslušného k potvrzení – Zvýšení částky v Kč za měsíc

od 1. 1. 2012

Nízkobílkovinné – Vnitřní lékařství; nefrologie – o 1 511

Při dialýze – Oddělení zdravotnického zařízení, kde je osoba v dialyzačním programu – o 1 095

Nízkocholesterové – Vnitřní lékařství; endokrinologie – o 1 150

Diabetické – Diabetologie; praktický lékař, který má osobu s ohledem na tuto diagnózu v dispenzární péči – o 1 238

Při onemocnění fenyلكetonurií – Vnitřní lékařství; gastroenterologie; u dětí a mládeže lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru dětská gastroenterologie a hepatologie; registrující praktický lékař pro děti a dorost, který má osobu s ohledem na tuto diagnózu v dispenzární péči – o 2 431

Při onemocnění celiakií – Vnitřní lékařství; gastroenterologie; u dětí a mládeže lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru dětská gastroenterologie a hepatologie; registrující praktický lékař pro děti a dorost, který má osobu s ohledem na tuto diagnózu v dispenzární péči – o 3 066

Při osteoporóze – Vnitřní lékařství; endokrinologie; revmatologie; ortopedie; gynekologie; porodnictví – o 1 194

Při laktózové intoleranci – Gastroenterologie – o 1 172

V těhotenství a při kojení do 1 roku věku dítěte – Gynekologie; porodnictví; registrující lékař pro děti a dorost – o 1 205

Informace a žádosti

Výše uvedený text uvádí pouze zjednodušené podmínky pro poskytnutí předmětných dávek. Přesné podmínky nároku na jednotlivé sociální dávky naleznete v právních předpisech.

Řízení o přiznání dávek pomoci v hmotné nouzi se zahajuje na základě písemné žádosti podané na předepsaném formuláři. Tyto formuláře, včetně potřebných příloh, jsou k dispozici v tištěné podobě na všech pobočkách Úřadu práce České republiky, v elektronické podobě je naleznete na internetové adrese [v katalogu formulářů](#).

K vyřízení žádosti je příslušná Krajská pobočka Úřadu práce České republiky podle místa Vašeho trvalého pobytu.

Pracovníci Krajské pobočky Úřadu práce České republiky jsou povinni Vám pomoci s vyplněním žádosti, informovat Vás o podmínkách nároku a vždy Vaši žádost přijmout. Pouze na základě podané žádosti a po zhodnocení plnění podmínek může být rozhodnuto, zda máte nebo nemáte na danou dávku nárok.

Nárok na dávky pomoci v hmotné nouzi nelze přiznat zpětně, ale náleží od prvního dne kalendářního měsíce, v němž byla podána žádost, pokud v něm osoba zároveň splnila všechny podmínky pro přiznání nároku na dávku.

V případě nesouhlasu s rozhodnutím máte možnost podat opravný prostředek (odvolání), a to způsobem, uvedeným v „Poučení“ rozhodnutí. Proto věnujte informacím v něm uvedeným náležitou pozornost.